

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

87. An victualiae debeant à republica taxari, seu potius arbitrio
vendentium relinqui? Et quid est faciendum tempore necessitatis, &
penuriae? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. res. 60.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

Pontius, *ubi supra*, ex Authoribus, qui mordicè defendunt primam sententiam, nonnulli, quamvis iniuri, in istam latenter relabuntur: nam ex illis Salonijs, *loc. cit.* n. 10 sic ait: [Quod si progressu temporis viderint aperte, & euidenter ipsi venditores, mutatum esse pretium rerum communiter apud omnes; quia variata sunt reuera circumstantia omnes, & mercium, & temporum, & emptorum ubique terrarum, duratque illa varietas non vno, aut altero anno, sed plurimis, nec propterea mutari pretia à lege, & Magistratibus; tunc licet eis vendere tuta conscientia res suas, non solum iuxta legis taxationem; sed etiam iuxta communem usum fori ad arbitrium prudentum.] Hæc Salonijs. Sic etiam Nauarra, *ubi supra*, & Aragon. in 2.2. q. 77. a. 1. dist. 2.

4. Ad argumentum contrariæ sententiæ respondetur tunc procedere, vt bene ex Suárez in 3. p. 10. s. dist. 4. nu. 5. & seq. notat Salas de le. ib. q. 96. tr. 14. dist. 10. sect. 2. n. 13. quando iustitia legis æquè probabilibus rationibus nititur: nam, si oppositum sit manifestè probabilius, subditi possunt se excusare ab obseruantia talis legis. Sed ita accidit in casu nostro. Ergo, &c. Vide Molfesum in *sum. 10. 2. tr. 12. c. 5. n. 86*, qui asserit, primam opinionem Molinæ, & aliorum procedere, quando taxatio singulis annis efficitur: secundam verò opinionem Salas, & cætorum procedere, quando taxatio efficitur vniuersaliter, & vniiformiter, habendo rationem fertilitatis, & sterilitatis. Vide etiam Malderum in 2. 2. tr. 5. c. 2. dub. 1. Bonacinam de contr. dist. 3. q. 2. punct. 4. n. 8.

RESOL. LXXXVII.

An victualia debeant à Republica taxari, seu potius arbitrio vendentium relinqui?

Et quid est faciendum tempore necessitatis, & penuria? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 60.

sup hoc infra in Ref. 91. §. Sed his minimè.

§. 1. Negatiue prima facie videtur respondendum ex auctoritate Doctotis Nauarri in *manuali* c. 23. n. 88. cuius consilium non contemnit Rebilius de oblig. iust. p. 2. lib. 9. q. 2. sect. 1. n. 5. Sed audiamus verba Nauarri: Arbitror, inquit, rarissimè ponendam esse hanc taxam, tum, quia dat occasionem vendendi corrupta, & ferè inutilia eodem pretio, quo sincera, & vtilissima, tum, quia superueniente maxima necessitate annonæ, & frumenti, tollitur omnino taxa, & illa non incurrente parum est necessaria, tum, quia nemo diuitum vult mutare, neque vendere credito res taxatas, nisi pretio taxæ etiam tempore abundantia; tum, quia præbet occasionem innumerorum peccatorum mortalium mille modis taxam fraudantibus. Ita ille.

2. Sed contra doctum, & bonum senem, meritò insurgit vir in hoc genere nunquam satis laudatus Bartholomæus Salonijs in 2.2. 10m. 2. q. 77. a. 1. contr. 2. n. 8. & idem docet Ludouicus Lopez de contr. lib. 1. c. 13. §. secundum quod pretia. Probat hanc opinio ex communi Doctotum sententia, Ioannes de la Cruz in *director. conscientia* p. 1. præcept. 7. q. 2. dub. 2. concl. 2. sic ait: Rex per suam legem potest taxare pretia rerum, & ita expedit boni communis conseruationi, maxime pro rebus communiter singulis necessariis. Conradus de contr. tr. 1. q. 57. concl. 3. arg. 4. fol. mibi 272. sic asserit: In lege annonam ff. de extraord. criminib. mandatur Præsidibus Prouinciarum, vt ad hoc suis statutis laborent, quòd annona non oneretur, & quia certum est annonam augeri si superiores non taxent pretium rerum venalium venditioni expositarum, igitur ad hoc tenentur. Ita ipse, & alij, vt Petrus Ledesma in *summ. 10. 2. tr. 8. c. 33. concl. 6. diffcult. 1.* Reginaldus in *praxi tom. 2. lib. 2. cap. 16. n. 289.* Petrus Tholoanus in *synagm. iuri. lib. 36. c. 29. n. 10. & 11.* & Guilissimè Homobonus de Bonis de ex. a. Eccles. p. 1. tract. 6. c. 9. q. 43. in fin. & tandem eruditissi-

mus Bobadilla in *sua politica tom. 2. lib. 3. c. 4. n. 63.* vbi sic loquitur: Es cosa conuenientissima à la Republica, que en los mantenimientos aya tasa, y postura, por lo qual tienen los Doctores, que tambien, en los paños, y sedas, y en los mesones, y alquileres de casas, en que fuesse possible hauiya de auerla. Et paulò post, los Romanos por esta causa tuuieron por bueno, y necessario gouierno venderse por tasa, y precio cierto los mantenimientos, y consta de sus leyes, y por las destos Reynos;] & in *sequentib.* latè docet quomodo Senatores debeant constituere pretia rerum venalium, probando omnia, vt ipse solet, cum autoritate multorum Doctotum, vide illum, & non pigebit te vidisse.

3. Nec desunt pro hac sententia firmada validissimæ rationes. Nam, vt docent Molina de iust. 10m. 2. tr. 2. dist. 148. n. 4. Molfesius in *summ. 10. 2. tr. 12. c. 5. n. 64.* Gtass. p. 1. lib. 2. c. 112. n. 6. & DD. *supr. cit. & infr. cit.* tandi, ad iustitiam iusti pretij præcipue considerandum est. Primò, multitudo, & penuria rerum. Secundò abundantia, & penuria pecuniarum. Tertiò, paucitas, vel multitudo emptorum. Quarto, varietas temporum. Sed vt optimè obseruant Lessius lib. 2. c. 21. dub. 2. n. 8. & Malderus in 2.2. D. Thome. tract. 5. c. 2. dub. 1. Superiores melius cæteris possunt nosse has, & similes circumstantias, ex quibus æstimatio rerum crescit, vel decrescit, & minus erit corruptum circa tales taxationes ipsorum iudicium, ergo propter bonum commune erit ab ipsis talis taxatio constituenda.

4. Et si forsitan aliquando propter aliquas circumstantias pretia non sunt taxata à Republica, sed arbitraria sunt, certè (ait Lopez *ubi supra*) non arbitrio ipsorum mercatorum, sed arbitrio prudentum, & peritorum arbitranda sunt. Tum, quia, sicut quisque suspectus habetur iudex in propria causa, ita & mercatores in hac sua causa iudices essent deprauati. Tum, quia cupiditas excæcat, vt facillè à recto, in æquo deuient mercatores, si ex eorum affectu taxanda veniant merces eorum. Tum, quia semper innescerent fraudes, obtinentes semper pro expensis, & laboribus accipere pretia cum aliqua accessione lucri, cum tamen nequaquam semper eis liceat, præsertim cum sua ignauia, & imperitia interdum in causa sunt viles emende merces, caroque pretio quas tunc idcirco minoris vendere tenentur. Ita Lopez, quæ quidem multum sunt apta ad casum nostrum.

5. Ex quibus apparet responsio ad argumentum Nauarri; nam plures fraudes, & maiora inconuenientia sequerentur, si pretia rerum essent arbitraria, quam si taxarentur à Republica, & vt bene Aduertit Rebilius *ubi supra* supradictis malis à Nauarro recensitis Superiores, si rectè officio suo fungantur, occurrere possunt. Igitur concludendum ex his videtur, propter bonum commune, pretia rerum venalium esse à ciuitate taxanda. Et ideo noster Megala 2.2. lib. 2. c. 6. q. 3. n. 89. testatus est, quòd regulariter hodie in Italia victualia taxantur à lege. Hæc circa præsentem casum pro temporis angustia breuiter, & cursim collegi ad instantiam Vincentij Vanni Syndici huius vrbs.

6. Verum post hæc scripta cursum, vt dicebam, legi doctissimum P. Tomam de Mercado, & quia codex rarus est, ponam per extensum eius verba, sic enim lib. 2. de contr. c. 6. asserit: [Los mismos Reyes tassan en Cortes algunas cosas, y cometen generalmente, à los Magistrados, especialmente las que son necesarias y mas se gastan pan, vino, carne, pescado, fruta, paños, sedas, lienços, criados, casas, sin las quales no se puede viuir ni pasar. Porque sapiendo puntualmente, lo que valen, nadie puede agrauiar en ellas, ni ser agrauiado, en lo de mas, como brocados, terillas, joyas, y otras preleas no se requiere tanto la tasa, porque ni son tan menester, ni se gastan tan en comun, ni à la Republica se le da mucho valgan caro ni se puede tan claramente saber su valor; & paulò post addit. En ninguna manera conuenie dexas el

De Contractib. & c. Resol. LXXXVIII. & c. 163

el precio en confuso à la voluntad y arbitrio de los mercaderes, porque cada vno es amigo de su interes, y subiran muy cõtra razon el precio, si en su mano se dexa assi que es justos muy necesario, que las que mas, a la vida sũten y se gastan, se valuen por la Republica, las de mas se dexen al suceso del tiempo. Ita ille.

7. Ex quibus elucescit magis veritas supradictorum. Limitanda tamen est nostra sententia tempore necessitatis, & penuria. Nam propter penuriam aliquarum rerum venalium, vel quæ extra regnum in civitatem asportantur, vt venditores exponant, & asportent dictas merces venales, in tali casu debet magistratus relinquere arbitrio vendentium pretium supradictarum mercium, nisi dicas cum Bobadilla *vbi supra* n. 65. in tali casu, præsertim penuria, deferendum esse pretium à Magistratu: & ego ait ipse [siempre halle por buen remedio, y gouierno faltando prouision de alguna cosa por culpa de los tiempos, y sin malicia, dolo de los dueños, y vendedores, ubi el precio della, porque luego cessa la falta, y se sigue en abundancia, conforme el refran, que dize Mercaderia cara de baxo del agua mana.] Ita ille, sed satis dictum sit circa præsentem quæst.

RESOL. LXXXVIII.

An qui vendunt fructus meliores pretio maiori, deterioris pretio taxato, peccent, & teneantur ad restitutionem? Et aliqua alia notantur quoad peccatum mortale tam venditorum, quam emptorum in supradicto casu. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 35.

§. 1. R. Spondeo affirmatiue cum Filiucio *tom. 2. tract. 3. c. 4. n. 88.* vbi ita ait: [Si pretium taxatum sit pro fructibus, & pomis, in singulas libras; venditores autem separant fructus meliores à deterioribus; & deteriores vendant pretio taxato, meliores vero occulte pretio maiori; peccant, & obligantur ad restitutionem.] R. spondeo affirmatiue: quia pretium taxatum est pro vtriusque permixtū. Idem dicit de carnibus, piscibus, & aliis huiusmodi: hoc enim ipso, quod est taxatum pretium, intelligitur comprehendere res eiusdem speciei, etiam si sit modicus excessus in bonitate, vel deterioritate. Ita Filiucius & Fernandez *in in-finit. Confessar. p. 3. c. 22. n. 4.* & alij.

2. Sed Homobonus *in exam. Eccles. p. 1. tract. 7. c. 17. q. 180.* & Molfesius videtur excusare dictos venditores *in sum. 1. 2. tr. 1. c. 5. n. 89.* vbi ita asserit: [Si emptor vellet carnem electam, possent macellarij aliquid plus ultra taxam recipere ratione laboris, aut damni, quod in residuo carnis sustinent ex venditione carnis electæ: quia alia minus valet. Et idem est quoad eos, qui fructus vendunt: nam eadem est ratio.] Ita ille. Possent etiam dicti venditores ultra iustum pretium aliquid exigere ratione gratitudinis, vt docet Rodriq. *in sum. 1. 4. c. 17. n. 1.* ita asserens: [Algunas vezes no pecan los vendedores, recibiendo mas del justo precio, si lo reciben, no come precio, si no por via de gratitud, con la qual les corresponden los compradores por la facilidad, y buena voluntad, que tienen los vendedores en las vender, porque aunque estan obligados à venderlas, esta facilidad y voluntad no cae de baxo de obligacion, y assi merecen, por via de gratitud alguna remuneracion.]

3. Sed hæc opinio Rodriquez esset vera, si illud plus liberaliter daretur, quod communiter non accedit: ab emptoribus enim tribuitur, quia iusto pretio obsonia illa non haberent. Opinionem vero Molfesij non approbo: nam macellarij residuum carnis non electæ vendunt etiam pretio currenti, & non minus, vt experientia docet, & Filiucius notauit: & si aliquando minus vendunt, est longe maior sine comparatione excessus pretij carnis electæ, quod iniuste percipiunt. Ergo, &c.

4. Sed hæc notanda sunt etiam duo in ordine ad emptores: 1.º primò, vt bene obseruat Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 3. n. 113.* caueant, ne ipse maioris pretij inducant macellarium, & alios venditores ad electionem carnis: nam, si inducerent illum spe notabilis excessus pretij, & ipse emptor peccaret mortaliter, quia induceret proximum ad transgressionem taxationis pro notabili quantitate, nisi forte ipse simpliciter peteret carnem electam, & macellarius sponte diceret, se nolle illam dare, nisi pretium excedat nam tunc emptor rem licitam peteret, & consentiendo transgressioni, redimeret vexationem suam, sibi que imputabit macellarius, si vendere non vult electam carnem, nisi cum excessu pretij, pro vt de usurario, & petente mutuum dicunt DD. Ita Megala, & Graffius *in suis dec. p. 1. lib. 2. c. 9. 2. n. 21.* qui etiam n. 22. notat, peccare dictos emptores, si conueniant cum venditoribus, vt falsis peritijs, seu mendacijs decipiant eos, qui curam habent, ne obsonia carius vendantur, si ab eis inuenirentur: nam in tali casu peccabunt mortaliter ob notabile præiudicium Reipublicæ. Et hoc procedit, ait ille, etiam si postea dictum peccatum non committatur.

5. Et tandem obserua cum Megala, *vbi supra*, quod nec à peccato excusantur macellarij, & ita vendentes, ob penam in edicto æstimatorio statutam: nam, illa non obstante, iniustitiam committunt circa pretium. Nec etiam excusatur, ait Graffius, propter læsionem paruum: quia ad plurimum emptores addere solent duos, vel tres quatinos: nam dicta rei paruitas non excusat, quando accipitur, vel fit intentione accipiendi notabilem quantitatem. Hæc omnia aduertant Confessarij: quia ita in praxi, vt plurimum, euenire solet. Sed ad maiora transeamus.

RESOL. LXXXIX.

Cum in hoc Regno Sicilia pretium, quo venduntur boues, sit à Regia pragmatica taxatum, quæritur modò, an Petrus, qui habet aliquos boues in bonitate excedentes alios, possit illos vendere ultra taxam dictæ pragmaticæ? Idem est dicendum de vino, tritico, & c. & de cæteris mercibus, quarum pretium fuerit à lege taxatum. Ex p. 1. tr. 8. Ref. 32.

§. 1. S. Secundum opinionem aliquorum, vt Ioannis de Salas *tract. de empr. & vend. dub. 1. 2. n. 9.* respondendum est negatiue. Et probatur hæc opinio: quia taxa potest, & vult, propter bonum commune, rebus valde inæqualibus idem pretium imponere: & oppositum esset ostium aperire in commune damnum violatione legis: multi enim dicerent, v. g. suum triticum, & suos boues esse notabiliter meliores alijs, qui communiter vendi solent. Ergo, &c.

2. Mihi tamen opinio affirmatiua visa est probabilior, & sæpe in praxi eam consului, nec defunt Authores pro hac opinione firmada: nam illam sequuntur Lud. Molina *de inst. 1. 2. disp. 364. n. 11.* & Reginald. *in sua praxi, 1. 2. lib. 2. c. 16. sect. 3. n. 284.* Qui asserunt, quod, etsi triticum, vel vinum, quod aliquis vendit, aliquantulo melius sit eo, quod venditur communiter, non ideo licet, vendendo illud, taxam à lege definitam transgredi: nam modicum pro nihilo reputatur: sed propter notabilem excessum in bonitate licitum esset vendere ultra pretium à lege taxatum. Et probatur: quia, sicut vendens triticum in bonitate longè inferius, ac deterius tritico, quod communiter venditur, ed quod à vermibus sit corrosium, debet minuire pretium, quo communiter venditur triticum; ita quanto triticum in bonitate est longè melius, possunt venditores augere pretium quo communiter vendi solet: & idem iudicium est de cæteris mercibus, quarum pretium fuerit lege taxatum. Ex his respondendum est affirmatiue ad superius quæsitum, cuius doctrina auferit Confessarijs multos scrupulos.

Q 4 RESOL.